

NEVEN MATES

TUŽBE SUDACA PROTIV NOVINARA KONTROVERZNA SU PRAKSA PROTIVNA SUDAČKOM KODEKSU

Centar za demokraciju i pravo 'Miko Tripalo' sastavio je 23 prijedloga za reformu pravosuđa

Takve tužbe nisu u skladu ni sa sudačkim etičkim normama. No protiv tih sudaca ni jedan postupak za kršenje toga kodeksa do sada nisu pokrenuli ni predsjednici sudova, ni sami pogodeni novinari. Predložili smo zato da suci mogu pokretati takve tužbe samo uz dopuštenje predsjednika Vrhovnog suda

IVICA NEVEŠČANIN

U

Hrvatskoj su trenutno podignute 942 tužbe protiv novinara i medija, kojima se traži više od 10 milijuna eura odštete. Među njima je i više od 30 tužbi koje je podnio jedan sudac. Tužbe su podignute protiv nakladnika "Sjajne" i "Hanza Medje", najjačih izdavača, brojčano objavljenih u raznim izdanjima.

Praksa pokretanja tužbi protiv novinara i medijskih kuća izaziva je kontroverzna. To se koristi ugodu sudstva. Uostalom, srpski sudovi sudac izdaju suptilno sa tim da se ne upuštaju u polemike i tužbe. Uvjet Neven Mates (71), član Centra za demokraciju i pravo "Miko Tripalo" iz Zagreba. Mates je jedan od kreatora 23 prijedloga za promjenu pravosuđa koje je Centar "Miko Tripalo" zasluzio tjekom savjetovanja

o promjenama Zakona o sudstvu, koje je pokrenulo Ministarstvo pravosuđa i uprave. Centar "Miko Tripalo" utemeljili su 2. srpnja 2003. godine u Zagrebu istaknuti hrvatski zaštitnici, članovi akademske zajednice i javni djelatnici. Centar je osnovan kao neprofitna, nestranačka i nevladina udruga. Predsjednik udruge i Centra Miko Tripalo je bivši predsjednik Republike Ivo Jastpović, predsjednik Skupštine, glavno tijelo udruge, je Viktor Gotovac, sveučilišni profesor prava i novi predsjednik zagrebačkog SDP-a, a njegova zamjenica je bivša potpredsjednica vlade i ministrica vanjskih poslova Vesna Pusić. Centar predlaže da se svi intervjui s kandidatima za suce učine dostupnima javnosti na Internetu, kao i da svi dokumenti koje prilažu kandidati budu objavljeni, osim onih zasigurno znakom tajnosti. Centar predlaže rok u kojem bi odvjetničke konore, tužiteljsva, akademska institucija i udruge mogli objaviti svoja mišljenja o kandidatima; uvede javnost stegovnih postupaka koje provodi. Dejavno sudice u vladi, obvezu USV-a da izvještavaju o pokretanim postupcima te da nadležni mi-

nistar jednom godišnje objavljuje izveštaj o tome kako se koristi svojim pravom na pokretanje stegovnih postupaka. Centar predlaže i odustajanje od uvođenja redovite sigurnosne provjere svih sudaca zbog nekoliko razloga. Jedan je da li iskvili provjera trebalo biti uku tjaču, što nadležne službe ne bi mogle izvršiti. "Sudske presude trebaju biti objavljene na Internetu, a predmeti se, radi postizanja ravnomjerne podjele, sucima moraju dodjeljivati upotrebom algoritma. Suci koji namjeravaju tužiti novinare i medije moraju dobiti dozvolu

Osobno sam impresioniran efikasnošću – mali broj sudaca, mali broj sudova i brze konačne presude – i najstrožim pridržavanjem etičkih principa u irskom sudstvu. To je imalo golemu ulogu u stvaranju povjerenja javnosti u irsko sudstvo

lofa Vrhovnog suda za pokretanje postupka, a eventualna naknada kao odšteta treba biti uplaćena u korist državnog proračuna", kaže Mates u line Centra.

Poučni primjer Irske

Poslušajte ekonomist, kako je bio vas "duplo" pisanje prijedloga za poboljšanje stanja u hrvatskom sudstvu, pored tolika vrstih pravilnika u Centru "Miko Tripalo"? Jeste li imali pomoć od nekih bivših ili aktívih sudaca, odvjetnika, profesora prava ili političara?

– Transparentnost sudstva i mehanizmi odgovornosti u njemu su pitanja od izuzetnog javnog interesa, pa svaki građanin ima pravo izneti i izraziti mišljenje o njima. Osim toga, ta pitanja ne pripadaju isključivo području pravnih znanosti, nego je više političkim znanostima – a moji pravni kolege bili su ion području – paljivo zainteresirani. Što se, pak, tiče drugog dijela vašeg pitanja, na početku našeg teksta postoji bilješka sa savjetima, kojij nemam što dodati. Vama možete dati imena uglednih profesora prava, članova Centra "Miko Tripalo", profesora Dika, Josipovića, Vukova, Dukićevića i Grotića. Jesu li neki vaši prijedlozi

možda "prebrani" iz prakse nekih zapadnih zemalja? Koga biste zaujali uzeli kao primjer po kojij se dalo ustrojiti sudački sustav u Hrvatskoj?

– Dosta sam čitao o pitanjima transparentnosti, odgovornosti pa i efikasnosti sudova u drugim zemljama, no ne mogu se sjetiti da sam bio nešto od toga direktno presreo u nekoj tekst. Osobno sam impresioniran efikasnošću – mali broj sudaca, mali broj sudova i brze konačne presude – te najstrožim pridržavanjem etičkih principa u irskom sudstvu. To su svojstva imala golemu ulogu u stvaranju povjerenja javnosti u irsko sudstvo te u privlačenju stranih kompanija u tu zemlju. Kada je Irska odlučila kreirati putova modernizacije, postavili su cilj da svi građanski i trgovački sporovi mogu biti finalni, dakle pravomoćni, presudeni u roku od godinu dana, i to su u osnovi i postigli. Postoje naravno, razlike u pravilima i procedurama, a jedna izjedinjena zemlja se ne mogu nagrosio prekopirati u drugu, no što se tiče ciljeva kojima treba težiti i koji su, kako vidimo, mogući, primjer Irske je svakako pozitivan.

– To je, po vašem mišljenju, i nešto naručio povjerenje u hr-

vatsko pravosuđe, pogotovo sudove, o čemu uvodno pitate? Jesu li toms krivi političari, novinari, javnost... ili sami suci svojim odlukama?

– Ne vidim da su za slabo povjerenje u sudstvo krivi novinari, makar bi se kod njih moglo poboljšati više ustrajnosti u tretiranju pojedinih tema, a nešto manje emocionalnog tona u napisima.

Nigdje ne spominjete korupciju među sucima, trgovanje utjecajem, nepotizma i druge obiteljske veze između sudaca, državnih odvjetnika, odvjetnika i stranaka, sudačkih vještaka i sudaca... Kako to mrežu familijarnih, prijateljskih i interesnih veza prekinuti u pravosuđu?

– Pojavio se toga do mehanizam odgovornosti u sudstvu funkcionirao vrlo slabo. To nas je upravo i navodilo to da predložimo preporuke koje bi trebale povećati taj mehanizam. Mislim da bi vaši prijedlozi, kad bi bili usvojeni, pomogli u povratku povjerenja u pravosuđe.

– Da, sigurno sam u to. Što mislite o dubrovačkom i brijunskom? Treba li to najbitnije ili bi trebali svaki nekoliko godina, recimo kad nagre-

Preporuke za povećanje transparentnosti i odgovornosti hrvatskog sudstva

I. Izbor sudaca

1) Sve DSV-ove intervjue s kandidatima za suce koje političke treba teško učiniti dostupnima javnosti putem videostreaminga.
2) DSV treba objaviti sve dokumente koji se razmatraju u postupku izbora kandidata za više suce koje političke, osim onih koji imaju oznaku povjerljivosti.
3) DSV treba ostaviti rok u kojem odvjetničke komore, stručna, akademske institucije i organizacije civilnoga društva mogu dati mišljenje o kandidatima prije izbora, te objaviti ta mišljenja na svojoj web-stranici.
Način provedbe: DSV može sve tri preporuke samostalno primijeniti ili se one mogu uvesti izmjenama zakona.

II. Javnost stegovnih postupaka

4) Zakonom treba propisati javnost stegovnih postupaka.
5) Zakonom treba odrediti obvezu DSV-a da godišnje detaljno obavještava Sabor o svim stegovnim postupcima.
6) Zakonom treba uvesti obvezu nadležnog ministra da jednom godišnje obavještava Sabor o tome kako je koristio svoje ovlaštenje za pokretanje stegovnih postupaka protiv sudaca.

III. Sigurnosne provjere

7) Predložite zakonske novelle treba odustati od nediskriminativne sigurnosne provjere svih sudaca.
8) Inicijative za pripremanje stegovnih postupaka

9) Zakonodavac treba predvidjeti osnivanje posebnog ureda kod predsjednika VSHH koji bi provodio istrage radije kada postoji sumnja da je postojao pokretani stegovni postupak protiv suda. Taj ured bi mogao djelovati i na osnove priznati gradona. Sam postupak bi na osnovu naloga tog ureda pokretao predsjednik VSHH.

IV. Transparentnost sudskih odluka

10) Predložite novela treba uvesti zakonski rok da kada treba postiti objava svih sudskih presuda na web-stranicama sudova te koordinirati rad svih institucija involviranih u tom procesu.
11) U skladu s principom javnosti sudovanja, zakon treba ograničiti odvjetnicima, novinarna, organizacijama civilnog društva, stručnjacima, kao i građanima koji imaju legitimni javni interes, cjelovit i brz pristup svim neanonimiziranim sudskim odlukama u sustavu "SupraNova".
Način provedbe: izmjenama zakona.

V. Anonimiziranje objavljenih sudskih odluka

12) VSHH treba organizirati javni rasprava o principima anonimizacije sudskih presuda s ciljem preispitivanja postojećih rješenja u povjerenju te zatim izmijeniti svoju odluku.
13) Novela treba direktno

odrediti da će cijelovremeno podjelo predmeta, uvažavajući njihovu složenost, biti ugrađena u automatski algoritam.

IX. Svrha sudskih rasprava

14) Uvesti obvezu elektroničko sruvanje rasprava kada god to jedno stranka zatraži.
X. Dostupnost statističkih i analitičkih podataka o radu pravosuđa
15) Ministarstvo nadležno za pravosuđe treba izraditi prijedlog izmjena, odnosno donošenja novog propisa o statistici sudskog sustava te organizirati o njemu javno savjetovanje.
16) Suci kao stranke u postupcima zbog uvrede protiv novinara, novinara i ostalih

XII. Upravljanje sudskim postupcima

17) Vlada treba zamoliti OECD da napravi analizu učinkovitosti postojećeg sustava upravljanja sudskim postupcima u hrvatskom sudstvu ili bi trebala za taj zadatak angažirati javnu ili privatnu nezavisnu instituciju.
18) S ciljem povećanja transparentnosti treba uvesti obvezu da svaki postupak za izbor DSV-a kod kandidiranja podnese javnu o tome zašto se kandidira, te priklai svoj CV.

XIII. Izbor članova DSV-a

19) Kao i kod izbora za više suce koje političke, zakon treba predvidjeti da svi dokumenti kandidata podneseni za izbor trebaju biti objavljeni na web-stranici.
20) Procedura izbora treba predvidjeti mogućnost da odvjetnički, odvjetničke komore, akademske institucije te organizacije civilnoga društva mogu dati svoju ocjenu kandidata, koje će također biti objavene javnima na web-stranici Vrhovnog suda prije prvoga kruga glasanja.
21) Za izbore u svim lokalnim jedinicama treba predvidjeti preferencijsko glasanje ili barem dva kruga glasanja.
22) S ciljem demokratizacije izbora treba ponovno uvesti sustav glasanja koji se primjenjivao do zakonskih promjena u 2018., da kada su se kandidati utvrdili po grupama sudaca, a za sve njih se glasilo suci u svih sudova, s time da se suda uvode preferencijsko glasanje ili barem glasanje u dva kruga.
23) Treba razmotriti mogućnost da se svi suci jedne izborno jedinica, te da se glas u preferencijskim sustavom ili uvode glasanje u nekoliko krugova, kako bi se izbjeglo da budu izabrani suci koji uljazu slabu podršku.

uzdruženici ovisno

dovodnja, prelaziti sigurnosnu provjeru, presjerno znanja, ali i zbirne osobne sposobnosti. Inače, naime, slučaj da suci i sudci koji poljuju ljudskim dignitetima, ocijenjeni kao zlostavljači žena, donose odluke u konkretnim djelima na štetu zlostavljenih žena.

- Diskvalifikacija sustav izbora sudaca ne bi bio problem kada bi mehanizam za izbor sudaca odgovarao sudaca dobro funkcionirao. I sada zakon predviđa da se mogu uvesti protiv sudaca koji ne odgovaraju propisanim normama. Na osnovi postojećih odredbi, ili uz eventualno njihove izmjene promjene, moglo bi se osigurati da se stegovne mjere mogu primijeniti i protiv sudaca čije se presude u velikoj mjeri prosićenje ogledaju i kroz duže vrijeme objavljuju na vebim institucijama, što upućuje na problem nedovoljne stručnosti.

Slapp tužbe

Kako komentirate poplavu sudskih SLAPP tužbi protiv medija i novinara? Neki suci ih koriste za osobno bogatstvo, jedni druge međusobno pomažu u svjedocima za tzv. duševne boli i tako od izdavača izvlače astronomske iznose. Po bro-

Prijedlog za periodično sigurnosno provjeravanje sudaca nismo podržali nego predložili mehanizam koji može biti puno efikasniji za tu svrhu. Naši prijedlozi odijem da sigurnosne službe igraju ulogu u smjenjivanju sudaca

'Ne vidim da su za slabo povjerenje u sudstvo krivi novinari, makar bi se kod njih moglo požetjeti više ustrajnosti u tretiranju pojedinih tema, a nešto manje emocionalnog tona u napisima'

ju presuda u korist sudaca i određeni visine naknade, odita je sudačka kolegijalnost. Naime, odđete suci-ke su od odđete za gubitak ljudskog života, konkretno u slučaju ratnog zločina. Vrhovni sud je za gubitak djeteta odredio granicu odštetnog zahtjeva na 350.000 kuna, a neki suci traže i dvostruku više od toga za "povredu osobnosti". Koji li se takvu pametanje se sudačkim kodeksima, a ako se kosi, treba li ga sankcionirati? Suci su ipak državni dužnosnici koje plaćaju porezi obveznici i kritika njihova posla je javni interes.

- Praksu da suci tuže novinare zbog duševnih boli i dobivaju sporeve sa znatnim kompenzacijama krajnje je šteta na za vladu sudstva, a nije ni u skladu sa sudačkim etičkim normama koje su na snazi. Izaziva, međutim, da protiv tih sudaca da sada nije pokretati ni jedan postupak za kršenje toga kodeksa, ni od strane predsjednika sudstva, ni od strane samih poseđenih novinara. Mi smo zato predložili da suci mogu pokrenuti takve tužbe samo uz dopuštenje predsjednika Vrhovnog suda, a da eventualno

odštete ih u korist državnog proračuna. Predložite da izbor sudaca u DSV bude u potpunosti transparentan (preko streaminga) te već u zastupljenosti općinskih, trgovačkih i upravnih sudaca u DSV-u, gdje prednost sada imaju županijski i vrhovni suci?

- Način način izbora članova DSV-a je transparentan i u dosta aspekata nedemokratski. Zašto predložite nekoliko mogućnosti za promjene na tom polju, koje se u okviru postojećih odredbi ustava mogu implementirati u relativno kratkom roku. Jedna od njih je, kao i kod izbora sudaca, poziv odvjetničkih komora, akademskih institucija i organizacija civilnoga društva da daju mišljenje o kandidatima prije samoga glasanja o kandidatima.

Što predložite za podizanje bistrine kod izbora sudaca? Kako sustav zaletiti od kojih sudaca i na koji način dobiti odgovor i kako ih praktički omogućiti izbaciti iz sustava? Zašto niste podržali prijedlog za sigurnosnu provjeru sudaca?